

Az Amerikai Függetlenségi Háború okai (a gyarmatok kialakulása, az anyaország és a gyarmatok gazdasági és politikai viszonya 1775-ig, a háború kitöréséig)

Észak-Amerika területének gyarmatosításában a következő nagyhatalmak vettek részt:

1. Franciaország
2. Spanyolország
3. Hollandia
4. Svédország
5. Anglia

Franciaország gyarmati területének földrajzi elhelyezkedése és kialakulásának folyamata:

- Szt. Lőrinc folyó mentén alapított telepek és erődök (1608. Quebec, 1642- Montreal) Quebec volt a hódprém kereskedelmének központja
- Nagy -Tavak környéke (Niagara erőd felépítése)
- Ohio folyón át a Mississippi völgyében való terjeszkedés (Louisiana gyarmat alapítása 1684-ben, erődök építése: pl. Toulouse 1717; Chartres 1720; New Orleans 1718)
- A franciák birtokolták Új-Skóciát (Port Royal kikötője) és New-Foundland-et

Nagy-Britannia az 1713-as Utrechti békeszerződésben megszerezte:

- Új-Skóciát
- New-Foundland-et
- Hudson-öböl környéki területeket

Az Atlanti-partmenti területeken terjeszkedtek a hollandok, a svédek és az angolok (közben kövesd a térképeken!)

1. Hollandia

A hollandok a Hudson folyó mentén hoztak létre kolóniákat. A WIC (Holland Nyugat-Indiai Társaság) alapította Nassau erődjét (Albany mellett) 1614-ben és 1624-ben Új-Amszterdamot (a leendő New-York), ami kereskedelmi és pénzügyi központ. Az ide letelepült hollandok mezőgazdasággal és prémkereskedéssel foglalkoztak, ellenőrizték a Hudson folyót és a Nagy- tavakhoz vezető déli utakat. A hódprém jelentős részét az irokéz indiánoktól vásárolták fel. Komoly kereskedelmi háború alakult ki a hollandok és a franciák között a prémkereskedelem miatt, a franciák az irokézekkel szemben álló huron

indiánokkal álltak kereskedelmi kapcsolatban. Azonban, az igazi ellenfelei a hollandoknak az angolok lesznek, akik kisajátítják ezeket a területeket.

II. Károly angol király (1660-1688) öccsének, Jakabnak (York hercege) adományozza 1664-ben a Delaware folyó és Connecticut közötti területet, ami az egyik oka volt a II. angol-holland háború (1665-1667) kirobbanásának. Az angoloknak ekkor még nem sikerült tartósan megszerezni Új-Amszterdamot, hanem a III. angol-holland háborút (1672-1674) lezáró Westminsteri egyezményben került Angliához (1674 - New York)

2. Svédország

Krisztina királynő uralkodása alatt kezdődött meg a svéd kolonizáció a Delaware folyó völgyében (1638), ahol felépítették a Krisztina erődöt. A svéd kolóniákat először a WIC szerezte meg 1655-ben, majd az említett II. angol-holland háború következtében megszerezték az angolok. Anglia a Delaware és a Hudson folyók közötti területet New Jersey néven szervezi gyarmattá, ahol sok puritán (kálvinista) települt le.

A Delaware folyó mentén található svéd kolóniák egy része vásárlás útján kerül az angolok kezére - William Penn II. Károlytól kapott gyarmatalapítási jogot, mivel a király nem tudta visszafizetni a családtól felvett kölcsönt. Ő, az általa megalapított Pennsylvania (1681) területéhez csatolja a svéd kolóniák területét.

Anglia által megalapított gyarmatok

Az angolok 13 db gyarmatát 1607-1732. között hozták létre. A legelső Virginia területén Jamestown (1607), és a legutolsó, egyben a legdélibb gyarmat, a II. György király által megalapított Georgia (1732).

Földrajzi fekvésük, gazdasági-kereskedelmi tevékenységük alapján 3 csoportra osztjuk az angol gyarmatokat:

I. Északi gyarmatok (ezeket nevezzük Új Angliának = New England)

Massachusetts, Connecticut, Rhode Island, New Hampshire

II. Középső gyarmatok

Pennsylvania, Delaware, New York, New Jersey

III. Déli gyarmatok

Maryland, Virginia, Észak-Carolina, Dél-Carolina, Georgia

Gyarmatalapítások: Déli gyarmatok

1. Virginia

I. Jakab (1603-1625) a Virginia társaságnak adott alapítólevele alapján engedélyezte ezen a területen kolóniák alapítását. Ennek az az oka, hogy I. Erzsébet uralkodása alatt Sir Walter Raleigh 1584, 1585, 1587-ben expedíciókat vezetett az Atlanti-partmenti területekre és az általa felfedezett partszakaszt, Erzsébetről (a „szűz” királynőről) elnevezték Virginiának. 1585-ben 180 telepes érkezett ide Robert Grenville vezetésével, de amikor Raleigh 1590-ben újabb expedíciót vezetett ide, már senkit sem talált életben. Az angolok tehát ennek emlékére újra itt próbáltak kolóniát alapítani.

Csupán 105 telepes érkezett 1607-ben, bár számuk 500 főre gyarapodott, az

1609-1610-es években az éhínség és az indiánok támadásai miatt 60 ember maradt életben. I. Jakab ekkor 300 új telepessel egy főnemest, mint kormányzót küldött ide és ez mentette meg a kolónia sorsát. (Lord De La Warr) A kolóniára érkező telepeseket 3 csoportra oszthatjuk:

- a. Azok a személyek, akik ki tudták fizetni a hajóút költségeit, 50 acre (kb. 20 hektár) földet ingyen kaptak = Headright rendszer. Ez a farmergazdálkodás alapja.
- b. Fehér szerződéses rabszolgaság
Azok, akik nem tudták kifizetni a hajóút költségeit és egy ottani tulajdonos vagy kereskedő fizette ezt ki), a partokra érkezvén ezt az összeget le kellett dolgozniuk (3-5 év alatt). Ezzel elsősorban a déli és a középső gyarmatokon találkozunk.
- c. Deportálásra ítélt börtönviseltek, főleg adósok, akiket 7 évi kényszermunkára ítélték. Észak- és Dél-Carolinában voltak legtöbben.

Virginiában 1613-ban kezdték meg a dohány termesztését, az un. ültetvényes gazdálkodás 1619-től válik jellemzővé, amikor Afrikából behurcolt rabszolgákat is dolgoztatnak az ültetvényeken. A déli gyarmatokon a dohány mellett gyapotot, rizst, indigót termesztnek.

A dohánytermesztő társaság és az indiánok közötti viszony addig jónak mondható, amíg a társaságot irányító farmer, John Rolfe él, akinek a felesége az indián törzsfőnök lánya, Pocahontas. Azonban, ezután polgárháború robban ki, az indiánok a telepések mintegy 1/3-át lemészárolják. Ennek az lesz a következménye, hogy I. Jakab maga nevez ide ki kormányzót és 1624-ben Virginiát koronagyarmattá nyilvánítja.

Maryland gyarmata

I. Károly 1632-ben Baltimore 2. lordjának ad alapítólevelet. Mivel egy főnemes kapott a királytól jogot a kolonizációra, birtokadományozásra, a gazdálkodás és az adott gyarmat közigazgatásának irányítására ---- az ilyen típusú gyarmatot tulajdonosi gyarmatnak nevezzük.

Jellemzői:

- Nagybirtokrendszer jön létre, így kialakul egy, főleg katolikus nemesség. (3000-6000 acre nagyságú nagybirtokok alakulnak ki)
- A nagybirtokot egyrészt bérleti rendszerben művelik, másrészt rabszolga munkaerőre épülő ültetvények alakulnak ki.

1691-1715. között koronagyarmattá nyilvánítják, de a Hannoveri-ház első uralkodója, I. György visszaadja a családnak.

2. Észak- Carolina; Dél-Carolina 1663

II. Károly (1660-1685) 8 angol nemest ruház fel gyarmatalapítási joggal. 1670-ben megalapítják Charles Town-t. Mivel vallási toleranciát hirdettek a telepések

toborzása céljából, sok puritán vallású települt le itt. (tehát farmergazdálkodás is lesz !!), de a munkaerő többsége a börtönviselt adósokból és rabszolgákból származik. Nem maradtak tulajdonosi gyarmatok, 1719-ben Dél -Carolina és 1729-ben Észak -Carolina lett koronagyarmat.

3. Georgia (1732)

Eredendően koronagyarmat (II.György). Megalapítását a franciáknak a Mississippi torkolatvidékénél megkezdődő terjeszkedése ösztönözte 1718-ban történt New Orleans városának és erődjének francia megalapítása. Egyik legjelentősebb városát 1733-ban alapították: Savannah

II. Középső gyarmatok

(Itt már csak Pennsylvániáról szólok, mert a többit az előzőekben leírtam) 1681-ben W. Penn II. Károlytól jogot kapott arra, hogy Maryland és New York közötti területen kolóniákat hozzon létre és a király felruházta a kormányzói jogkörrel. W. Penn 1682-ben megalapította Philadelphiát.

A gyarmatot 1692-ben Delawarral együtt koronagyarmattá nyilvánítják. Teljes vallási tolerancia, érvényesül, angol kvékerek, skótok, walesiek, írek telepednek le, továbbá nagyszámú német anabaptista érkezik.

A középső gyarmatok gazdasága:

- Gabonatermesztés
- Szarvasmarha, sertés, ló és juhtenyésztés.

Ipara: posztóipar, bőripar és vasipar.

Philadelphia: fontos szerepet játszik a transzatlanti kereskedelemben, az Európába irányuló szőrmeexport központja, jelentős a hajóipara.

III. Északi gyarmatok = New England

- A lakosság döntő többsége angol.
- Nem alakul ki a nagybirok, tehát a farmergazdálkodás jellemző.
- Ide települ ki a legtöbb puritán (presbitériánusok és independensek), általában lelkészeik vezetésével érkeznek ide.
- Mivel elég rossz minőségű a termőtalaj, a halászat, halipar, a fakitermelés és hajógyártás és cukorimportra alapozott szeszipar (rum) szerepe lesz a meghatározó (Bostonban).

1. Plymouth kolónia, Massachusetts 1620-ban independensek alapították, akik Leidenből érkeztek a Mayflower nevű hajón, John Robinson lelkészük vezetésével (101fő). Jó kapcsolatot alakítottak ki az itt élő indiánokkal, akiktől megtanulták a kukorica termesztését, halászattal és szőrmekezeléssel foglalkoztak. Eredetileg tehát önkormányzati gyarmat, azonban 1691-ben elveszíti önállóságát és III. Vilmos angol király úgy dönt, hogy a kolóniát beolvasztják Massachusetts gyarmatba.

A Plymouthtól északra fekvő területeket I. Károly engedélyével 1629-ben kezdte a

Massachusetts -öböl Társaság betelepíteni.

A Társaság 1630-ban egy 17 hajóval érkező, több mint 1000 főt számláló telepest hajózott át Bostoni -öbölbe és megalapította Bostont.

Az itt letelepülő puritán közösségek kijelölték a közösség tagjainak házhelyeit, kimérték a földeket és fokozatosan egymás mellett hozták létre településeiket. Városaikban a képviseleti rendszer érvényesült, nem csupán lelkészeiket, hanem a városok tisztviselőit is választották. 1640-ben létrehozták (az anyaország politikai rendszere alapján) 2 kamarás parlamentjüket, ahová az állam (Massachusetts) mintegy 20 ezer lakosa választotta meg képviselőit.

Mivel a puritánok a legnagyobb emberi bűnnek a dologtalanságot és a tudatlanságot, műveletlenséget tekintették, letelepülésüket követően kiépítették iskolarendszerüket. Már 1636-ban egyetemet alapítottak, a Harvard egyetemet, nevét egy angol lelkészről kapta (John Harvard), aki a kollégiumra hagyta hatalmas könyvtárát és birtokainak felét. Ekkoriban még az egyetem fő feladata a lelkészképzés volt.

2. Rhode Island

Mivel Roger Williams szélsőséges puritán nézeteket vallott, a hitközösség a gyarmat (Massachusetts) elhagyására szólította fel a híveivel együtt.

1636-ban megalapította Providence települést, 1644-ben az angol parlament hivatalos alapítólevelet is biztosított a közösség számára.

Ez a gyarmat önkormányzati gyarmat, teljes vallásszabadság érvényesül.

3. Connecticut, ez is önkormányzati gyarmat! 1636-ban Thomas Hooker tiszteletes híveivel együtt a Connecticut folyó völgyében települt le, megalapították Hartfordot.

4. A legészakibb gyarmat New Hampshire, amit II. Károly 1679-ben alapított, tehát ez eredendően koronagyarmat.

Az anyaország és a gyarmatok gazdasági kapcsolata.

A gyarmatokon gyorsan haladt előre a kolonizáció, a természetes népszaporulatot is beszámítva az 1760-as években már kb. 1 millió 850 ezer lakosa volt az angol gyarmatoknak, ebből azonban mintegy 400 ezer rabszolga volt!!

Nagy-Britannia merkantilista, protekcionista gazdaságpolitikai elveket érvényesített gyarmataival szemben.

Mivel a gyarmatokat nyersanyagforrásnak és piacnak tekintette az anyaország, a gyarmatok csak az anyaországgal kereskedhettek, még a gyarmatok közötti kereskedelmet is igyekeztek megtiltani. Ennek az egyik következménye lett, hogy pl. az északi gyarmatok kereskedői csempészetrel foglalkoztak. A szesziparhoz szükséges nádcukorszirupot a spanyol kézen lévő Karib -tenger szigeteiről, a Kis- Antillákról hozták be olcsóbban, mintha az anyaországon keresztül vásárolták volna meg a cukrot. Ezzel függ össze az anyaország által kibocsátott Melasztörvény (1733), ami csak az anyaországból

engedélyezi a cukorszirup vásárlását és fellép a csempészet ellen.

Megtiltják a gyarmatoknak, hogy pénzt verjenek illetve papírpénzt nyomjanak. (1751-Pénztörvény). Így a gyarmatok értéktelen spanyol rézpénzt használtak, bár ezt is illegálisan.

Az anyaország megtiltja a számára versenyt jelentő iparágak kialakulását (hajóipar, hajófelszerelési anyagok gyártása, vasipar, posztóipar).

Az anyaország és a gyarmatok politikai kapcsolata

Anglia 1696-ig a Titkos Tanács egyik bizottságán keresztül irányította a gyarmatokat, ekkor III. Vilmos (1689-1702) létrehozta a 18 főből álló „Kereskedelmi és Gyarmatok Tanácsa” elnevezésű hivatalt.

Azonban a gyarmatokon nem volt egy olyan testület, ami egységesen irányította volna a gyarmatokat, az anyaország tanácsa a minden egyes gyarmatot külön-külön kormányzó személyekkel tartotta a kapcsolatot. A kormányzóknak volt egy 12 fős tanácsa, ami egyben a parlament felső háza volt és legfelsőbb fellebbviteli bíróságként is működött.

Parlamentek: A XVIII. századra, Pennsylvánia és Delaware kivételével minden gyarmaton kétkamarás törvényhozó testület jött létre. Cenzusos választójog volt. A parlamentek adókivetési, katonai-védelmi kérdésekben döntöttek és meghatározták a kormányzó fizetését.

De: két tényező erőteljesen csorbította a testület jogát

1. A kormányzó vétójoggal bírt.
2. Az anyaország parlamentje és kormánya a törvényhozó testület beleegyezése nélkül is adókat, vámokat, illetékeket vethetett ki a gyarmatokra.

Ezt a gyarmatok lakosai törvénytelennek tekintik, mivel magukat angol polgároknak, királyuk alattvalóinak tekintik, így rájuk is érvényes az 1689-ben az angol parlament által elfogadott „Bill of Rights” (jogok törvénye) ami leszögezte, hogy csak a parlament beleegyezésével lehet adókat, vámokat, illetékeket kivetni. Az önkényes adókivetést törvénytelennek nyilvánította.

Az Amerikai Függetlenségi Háború (1775-1783)

Az anyaország és a gyarmatok ellentétének kiéleződése 1763 után következett be. Ennek két lényeges oka van.

I. Nagy-Britannia a 7 éves háborút (1756-1763), annak gyarmati hadszínterén lezajló hadműveleteket a Párizsi békeszerződés értelmében úgy zárja le, hogy Észak-Amerika legnagyobb gyarmattartó hatalma lett.

- a) Franciaországtól megszerezte Quebec és Montreal környéki területeket (a későbbi Kanada).
- b) Angol kézre került az Allegheny-hegység és a Mississippi folyó közötti francia terület (= balparti Louisiana)
A Mississippin túli, attól nyugatra fekvő Luisiánát a franciák titokban átadták 1762-ben a spanyol Bourbonoknak.
- c) Spanyolországtól megszerezték az angolok Floridát és a Földközi-tenger térségében Menorca szigetét.

Az angol kormány alapvető törekvése a megszerzett területek fokozott katonai védelme, hiszen eddig csak a határmenti erődökben voltak angol katonák és a gyarmatok védelmét a kolóniák milíciái látták el.

Ráadásul 1763-64-ben Pontiac törzsfőnök vezetésével az Ohio-folyó környékén élő indián törzsek fellázadtak. A felkelés miatt az angol kormány úgy döntött, hogy a Nagy-tavak déli része és az Ohio közötti terület az indiánok tulajdona legyen.

A fenti események két döntéshez vezettek az angol kormányzatban:

- fokozni kell a katonai erőt a gyarmatokon, 1765-ben 7500 angol katonát vezényeltek a gyarmatokra, elsősorban New England területére (tehát az északi gyarmatokra), ezeket a városokba helyezték el, s ellátásuk a városi önkormányzatok kötelessége volt. Ez nagy tiltakozást váltott ki, New York állam ezt el is utasítja.
- Másrészt, III. György (1760-1820) 1763-ban Proklamációt bocsátott ki, tartalma a következő:
 - a) Megtiltották a telepéseknek, hogy az indián territóriumnak ítélt területen, az Allegheny-hegységtől nyugatra terjeszkedjenek, földet vásároljanak. Az angol kolonizációt Florida és Quebec tartomány felé engedélyezték.

II. Nagy-Britannia adósságállománya a 7 éves háború alatt kb. 2,5-szeresére nőtt (1763-ban 135 millió font, a háború előtt viszont 48 millió font).

Az angol parlament és kormány a gyarmatokra kivetett adók, vámok, illetékek révén akarta csökkenteni adósságát.

Ennek a politikának a következménye az un. Grenville-törvények kibocsátása (George Grenville 1763–65 között angol miniszterelnök és pénzügyminiszter).

Cukortörvény (1764): megszigorítja az anyaország és a gyarmatok közötti kereskedelmet, tiltja, hogy a gyarmatok más országgal kereskedjenek. Így a gyarmatosok csak Angliától vehetnek cukorszirupot magas vámilléték ellenében. Ez az északi gyarmatok szesziparát érintette, akik a francia kézen lévő Kis-Antillákról csempészték a melaszt.

A törvény tételesen felsorolja azon áruk körét, amit csak az anyaországba lehetett szállítani (dohány, kávé, kakaó, nyersbőr, prém stb.).

Bélyegtörvény (1765. nov. 1.)

- jogi és kereskedelmi ügyletek

- nyomdai kiadványok

- játékkártya stb., postai küldemények esetén illetéket kellett fizetni, kizárólag az angol tisztviselők által árusított papírlapot lehetett használni.

Azokat, akik megsértik a törvényt, az altengernagyi bíróságok esküdtszéki eljárás nélkül elítélhetik.

A kolóniák lakói ezt olyan egyenesadónak tekintették, amit beleegyezésük nélkül vetettek ki rájuk („Nincs adózás képviselő nélkül” – lesz a jelszavuk).

Beszállásolási törvény (1765): a már említett 7500 angol katona elhelyezése és ellátási kötelezettsége.

A gyarmatosok tiltakozása az angol kormány és parlament politikája ellen:

1. Illegális szervezeteket, klubokat hoznak létre, a hazafiak (pl. Bostonban, Philadelphiában). Az egyik legjelentősebb a „Szabadság fiai” elnevezésű szervezet, aminek alapítói John Adams és Samuel Adams.

John Adams: a Massachusetts gyarmat küldötte a Kontinentális Kongresszuson, az USA alelnöke (1789–97) és elnöke (1797–1801).

Samuel Adams: a bostoni „teadélután” szervezője, 1794–97 között ő lesz Massachusetts állam kormányzója.

Az említett szervezetek tagjai felléptek a koronatisztviselők ellen, lemondásra kényszerítették őket, elkobozták az okmánypapírokat a tisztviselőktől stb.

2. Gyarmatközi kongresszust hívtak össze = „Bélyegtörvény-kongresszus” (1765. X. 7. – X. 25.), amin 9 gyarmat 27 küldötte vett részt. – A Grenville-törvényeket törvénytelennek nyilvánították, hangsúlyozták, hogy mivel ők is angol polgárok, rájuk is vonatkozik az 1689. II. 23-án életbe lépett Bill of Rights. Az említett Jogok törvénye a törvényhozó testület hatáskörébe utalja az adómegajánlást. Ennek következtében – mivel a gyarmatok az angol parlamentben képviselettel nem rendelkeznek – az adóztatás területén az angol korona és parlament nem kompetens, erre csak az egyes gyarmatok törvényhozó testületének van joga.

Válaszként az angol kormány jogtalan lépéseire a kongresszus behozatalelles bojkottot hirdetett meg, amiben Boston, New York, Philadelphia kereskedői és hajótulajdonosai vettek részt.

A kongresszus döntései komoly következményekkel jártak Angliában:

- megbukott a Grenville-kormány, Rochingham lett az új miniszterelnök
- visszavonták a bélyegtörvényt (1766. V. 1.)
- módosították a cukortörvényt.

Az angol kereskedők által szállított cukornak a vámja azonos lett a Karib-tengeri cukor vámjával.

De: az angol parlament elfogadta a Nyilatkozattörvényt, ennek értelmében az angol parlament a gyarmatokra vonatkozóan bármilyen kérdésben kötelező érvényű törvényeket alkothat.

Charles Towshend 1767-től miniszterelnök és pénzügyminiszter, elfogadtatja a parlamenttel a vámtörvényeket a gyarmatokra vonatkozóan.

- Kikötői illetéket, azaz behozatali vámot rendelnek el a következő árukra (tea, papír, üvegáru, festék, ólom stb...)
-
- Bostonban Vámügyi Igazgatóságot állítanak fel, amelynek feladata a csempészet elleni kemény fellépés.
- A gyarmati igazgatás és igazságszolgáltatás költségeit (amit eddig a törvényhozó testületek szavaztak meg) az illetékekből befolyó összegből kívánja az angol kormány fedezni.
- Mivel New York gyarmat megtagadta a beszállásolási törvény végrehajtását, törvényhozó testületét felfüggesztik.

1768-ban Massachusetts képviselőháza kezdeményezte (személyesen Adams) az

importellenes mozgalmat, amihez 1769-ben New Hampshire kivételével minden gyarmat csatlakozott. Az angol költségvetés vesztesége 1 év alatt kb. 1 millió font volt a mozgalom hatására.

III. György 1770-ben Lord North személyében új miniszterelnököt nevezett ki (1782 márciusáig ő volt a miniszterelnök).

1770. IV. 12-én a király jóváhagyásával, a Towshend-vámtörvényt visszavonják, de meghagyják a teára vonatkozó vámot. Ennek az az oka, hogy az Angol Kelet-Indiai Társaság 1772 végére már a csőd szélére került. Ugyanis a Kínával folytatott kereskedelemben, (innen vásárolták a teát) csak nemesfémmel tudott fizetni és az óriási adóhátralékok és a magas osztalékok miatt pénzügyileg összeomlott.

Mivel a társaságnak Angliában raktáron kb. 18 millió font értékű teája volt, az angol kormány úgy döntött, hogy engedélyezi a Társaságnak, hogy közvetlenül Amerikába vigye a teát. Leszállították a tea árát is, így 1 font tea csupán 10 schillingbe került (olcsóbb lett, mint a gyarmatosok Hollandiából csempészett teája).

De: ez nem csökkentette a feszültséget, a bostoni radikálisok Samuel Adams vezetésével először Bostonban, majd Massachusetts mintegy 80 városában, községében a politikai ellenállást szervező levelező bizottságokat hoztak létre, majd 1773 tavaszától gyarmatközi levelező bizottságok alakultak. Virginiában ennek tagja volt: T. Jefferson, Richard Henry Lee, Patrick Henry.

A gyarmatosok haragját mutatta, hogy 1772 júniusában a vámórség szolgálatában álló, a csempészet elleni feladatokat ellátó kétárbócos hajót („Gaspee”-t) mikor az Rhode Islandnél zátonyra futott, Providence település kereskedői éjjel felgyújtották.

Ugyan III. György ezt felségárulásnak minősítette – mivel a Gaspee hadihajó volt – és vizsgálatot rendelt el, de ez eredménytelen volt.

Bostoni teadélután (1773. dec. 16.)

A „Szabadság fiai” S. Adams vezetésével a Bostonba érkező 3 hajónyi tearakományt (342 bála, kb. 10 ezer font értékben) a tengerbe dobálták. Csatlakozott New York, Philadelphia, Charleston kikötője is, vagy nem engedték kikötni az angol hajókat vagy elkobozták az árukat.

A teadélután következményei:

Lord North kormánya és az angol parlament elfogadják az un. Türhetetlen törvényeket (1774)

1. Bostont az angol flotta zár alá veszi, ami az okozott kár megtérítéséig fennáll (1774. III. 31.)
2. Massachusetts kormányzatát felfüggesztik, Thomas Gage tábornokot Bostonba vezénylik 3 ezreddel és őt nevezik ki kormányzónak. A kormányzó melletti tanács tagjait és a legfelső bíróság tagjait a király nevezi ki (1774. V. 20.)

3. Beszállásolási törvény (1774. jun. 2.)

A Bostonba vezényelt 3 ezred katonáit a lakosok saját házában szállásolják el.

Az angol kormány, hogy megakadályozza a Szt. Lőrinc folyó mentén élő francia lakosok csatlakozását a lázadáshoz, kiadja az un. Quebec-törvényt (1774. jún. 22.). Ez a törvény lényegében az egész volt Új-Franciaország mintegy 80 ezer francia telepésére vonatkozik:

- biztosítják számukra a katólikus vallás szabad gyakorlatát,
- Angol büntetőjogi rendszert, de a
- francia polgárjogot állítják fel.

A függetlenségi háború közvetlen előzménye volt a Philadelphiában tartott I. Kontinentális Kongresszus (1774. szept. 5. - X. 26.)

Georgia kivételével minden gyarmat képviselteti magát, a résztvevő 55 fő elfogadja a „Nyilatkozat és határozatok” c. dokumentumot.

- A Tűrhetetlen törvényeket alkotmányellenesnek minősítették és követelték az 1763 óta kibocsátott rendeletek eltörlését.
- Teljes körű bojkottot rendeltek el (import + export).
- Milíciák felállítását határozták el.

Az Amerikai Függetlenségi Háború (1775–1783)

Két szakaszra osztjuk a háborút, az I. szakasza 1777. X. 19-éig, az angolok Saratogánál bekövetkező kapitulációjáig tart, a II. szakasza 1781. X. 17-19-ig, amikor Cornwallis tábornok Yorktown-nál véglegesen kapitulál. Ezután már a

háború tárgyalásos lezárása következik.

- 1782. nov. 30-án előzetes angol-amerikai fegyverszünetet kötnek
- 1783. szept. 3-én aláírják a versailles-i békerendszert (3 békeszerződést írnak alá, az angol-amerikai, az angol-spanyol és az angol-franciát)

I. szakasz:

T. Gage tábornok célja a következő volt:

1. Mivel Concordba a hazafiak illegálisan tartományi kongresszust hívtak össze, amin felszólították a kolónia lakóit, hogy tagadják meg az adót, 700 fős különítményével a bostoni milíciának a Concord folyó mentén elhelyezett fegyverraktárait akarta elfoglalni.
2. A kongresszus vezetőit (akik Lexingtonban tartózkodtak) letartóztatni. Így S. Adamst és J. Hancockot.

De: a Boston-Lexington-Concord útvonalon haladó, T. Gage és Smith ezredes által vezetett mintegy 1800 angol katonát számláló haderő a fenti célkitűzéseket nem tudta elérni, ui. a bostoni milícia több alkalommal megtámadta és komoly veszteségeket okozott az angoloknak (1775. Iv. 18-19.) 73 angol katona meghalt, 174 fő megsebesült.

III. György lázaónak nyilvánította a gyarmatokat és a katonai megoldás, a háború mellett döntött.

Válaszképpen New Englandban létrehozták az egyesített milíciát (13 700 fő, főparancsnoka Artemas Ward) és 1775. V. 10-én megkezdték a kanadai hadjáratot.

- Ticonderoga erődjének bevételel kezdődött, ahol jelentős fegyverkészlete volt az angoloknak.
- R. Montgomery tábornok elfoglalta 1775. augusztusában Szt. John erődjét és Montreált.
- De: a Quebec elleni hadjáratban súlyos vereséget szenvedtek (1775. dec. 31.), amit mivel Montgomery meghalt, Arnold Benedict (a későbbi áruló) vezette. Mivel Montreált is fel kellett adniuk, csak Ticonderoga maradt a hazafiak kezén.

Anglia teljes katonai készenléletet rendelt el. Bostonba vezényelt 3 vezérőrnagyot (William Howe, Henry Clinton, John Burgoyne) 6000 katonával (1775. V. 25.).

Kanadában egy 3000 főnyi könnyűlovasság felállításáról döntött, és további 20 ezer katona felkészítése kezdődött meg.

Az angol kormány a gyarmatokkal a kereskedelmi kapcsolatokat teljesen felfüggesztette (1775. dec. 22.)

Az angolok háborús készülődésére válaszként a gyarmatosok 1775. V. 10-én

összehívták a II.

-
-
-
-

Kontinentális Kongresszust.

1. Kontinentális Hadsereg és Kontinentális Flotta felállítása (15-50 év közötti férfiak sorozása).
Főparancsokká George Washington nevezték ki (aki az USA első elnöke lesz 1789-97), segédtsíjtje, helyettese Horatio Gates tábornok.
2. Döntöttek papírpénz kibocsátásáról, kölcsönök felvételéről (hollandoktól) és európai fegyverek vásárlásáról (spanyoloktól és hollandoktól).
3. Postaügyi Hivatalt állítottak fel (vezetője B. Franklin).

Katonai hadműveletek

A háború I. szakasza (1775-1777)

A katonai hadműveletek első szakaszában Boston birtoklásáért folyt a küzdelem. Mind az angolok, mind a milícia a magaslatok, a dombok elfoglalására törekedett, s a magaslatoknál építették ki állásaikat.

Mivel a milícia Bunker Hill és Breed's Hill magaslatainál építette ki állásait, W. Howe tábornok 1775. VI. 18-19-én ezek elfoglalására törekedett. Bunker Hillt elfoglalták, de súlyos veszteségeket szenvedtek az angolok (25%-os veszteség, 19 tiszt halt meg).

A Boston birtoklásáért folyó hadműveletekben a katonai fordulat 1776. III. 4-5-én következett be, amikor a hazafiak Henry Knox vezetésével a Ticonderoga erődjéből hozott tüzérségi ágyúkkal elfoglalták a stratégiai jelentőségű Dorchester-i magaslatokat, ahonnan a kikötőt is kiválóan lehetett lövetni.

Ennek következtében W. Howe 1775. III. 17-én Boston kiürítése mellett döntött, az angol katonákat Halifax-ba vezényelték.

Az angol hadvezetés - mivel az anyaország kb. 3000 mérföldre volt - csak úgy folytathatta a hadműveleteket, ha egy jó fekvésű kikötőt elfoglal, ahonnan New England gyarmati jól támadhatók. A céljuk New York elfoglalása volt.

- W. Howe tábornok 1776. júl. 2-án megkezdte a partszállást New York kikötőjénél, a Staten Islanden (32 ezer katonával, amiből 9000 fő kiválóan kiképzett hesseni zsoldos volt).

- Lord Richard Howe admirális a flottával támogatta a hadműveleteket (70 hadihajó, 370 szállítóhajó, 13 ezer fő tengerész).

G. Washington 1776 tavaszán még csak a New Englandból érkező zászlóaljakkal (9200 fő) és milíciával rendelkezett (5000 fő). Azonban, a Kontinentális Kongresszus az angolok óriási hadserege miatt, New York védelme érdekében 88 ezred felállítása mellett döntött (1776. szept. 16.) (1 ezred 738 katonából állt).

A Kongresszus a következő alapelveket állította fel:

- minden tagállam lakosságszáma és anyagi erőforrásai alapján felállítja a meghatározott kontingenseket
- 16-50 év közötti, legalább 158 cm magas férfiakat toboroznak, akik 20 dollár jutalmat kapnak, ha belépnek a hadseregbe és 3 éves szolgálati idő után földet is kapnak.

G. Washington 1776. dec-ben - tekintettel a veszélyes katonai helyzetre - felhatalmazást kapott még egy 2000 főnyi tüzérség és 3000 főnyi könnyűlovasság felállítására.

G. Washington Charles Lee tábornokot bízta meg New York védelmével, azonban a hatalmas túlerő miatt - a kapituláció elkerülése céljából - 1776. X. 23-án egész Manhattant kiürítette és délnek fordult, Trenton irányában elérte a Delaware folyót.

W. Howe Cornwallis tábornokot utasította az üldözésükre, de miután Washington átkelt a folyó pennsylvániai oldalára, az angol hadsereg téli szállásra vonult vissza New Yorkba és csupán őrállomásokat hagytak hátra, ahová hesseni zsoldosokat helyeztek el.

G. Washington a trentoni helyőrséget felszámolta és 900 hesseni zsoldost foglyul is ejtettek (1776. dec. 26.).

Cornwallis ugyan Trenton visszavételére indult, de Washington az angol hadsereg háta mögé került és elfoglalta Princetont (1776. I. 2-3.).

W. Howe Cornwallist visszarendelte New Yorkba.

Az 1776-os év katonai mérlege:

Angol kézen volt New York, a Hudson-völgye, New Jersey keleti része és Henry Clinton 1776. dec.-ben elfoglalta Newport (Rhode Islandben van) kikötőjét.

De: az amerikaiakat nem sikerült kapitulációra kényszeríteni és New England gyarmatait a Kontinentális Hadsereg és a milícia tartotta ellenőrzése alatt.

1777 a katonai fordulat éve

Ebben az évben azt tapasztalhatjuk, hogy az anyaországból a gyarmatügyi miniszter nem koordinálja megfelelően a hadműveleteket, a tábornokokat nem tájékoztatja a tervezett hadműveletekről, ehhez még hozzájárul a tábornokok (W. Howe és J. Burgoyne) közötti személyes rivalizálás is. Mindez akadályozza az összehangolt hadműveleteket, ami a kiválóan kiképzett angol hadsereg katasztrofális vereségét eredményezi.

Hadműveletek

J. Burgoyne tábornok Kanada felől kívánt támadást indítani. (Ticonderoga - Hudson-völgye - Albany elfoglalása)

W. Howe egy Philadelphia elleni katonai akciót kívánt végrehajtani. Csak 1777 aug.-ban kapta meg Angliából az utasítást, hogy minél gyorsabban fejezze be a hadműveleteket, mivel Burgoyne-t kell támogatnia.

De: Howe tábornok útvonalát nem ismertették vele és később sem kapott

tájékoztatót arról, hogy a tábornok hol tartózkodik, milyen katonai helyzetben van.

J. Burgoyne tábornok hadjárata

1777. jún. 15-én indult el 6000 főnyi sorkatonával, 650 fő milicistával, 500 fő indiánnal és 1200 asszonnyal és gyermekkel (a tábornok és a tisztek feleségei és gyermekei is ott voltak).

J. Burgoyne először elfoglalta Ticonderoga erődjét, majd a Hudson-völgye felé indult, de nem a folyón hajóztak lefelé, hanem az erdős-dombos, mocsaras telepen, gyalogmenetben tették meg az utat.

Egyrészt eltévedtek, továbbá a szakadékokon, a milícia által farönkökkel eltorlaszolt ösvényeken való előrehaladás komoly veszteségeket okozott:

- rengeteg ló elpusztult
- mivel utánpótlást nem kaptak (azt sem tudták, hogy hol vannak), élelmiszerhiány következett be
- a hesseni különítmény katonái elestek, mivel Burgoyne Benningtonba küldte őket, hogy élelmiszert szerezzenek, de az ott állomásozó milícia (2600 fő) súlyos vereséget mért rájuk.

J. Burgoyne serege a mocsaras terepről Saratoga környékén verekedte ki magát, ahol Horatio Gates tábornok 11 ezer főnyi kontinentális seregével kellett megütköznie. 1777. X. 19-én az angol tábornok kapitulált.

W. Howe tábornok eközben sikeres hadműveletek során elfoglalta Philadelphiát (1777. szept. 26.).

G. Washington úgy döntött, hogy téli szállásra vonul vissza Valley Forge-ba (1777. dec. 11.).

A Kontinentális Hadsereg katasztrófális helyzetben volt, az éhezés, a járványok, a megfelelő ruházat, takaró hiánya miatt 10 ezer emberből 2000 fő életét veszítette. A Kontinentális Hadsereg szociális összetétele, harci értéke: A közhiedelemmel ellentétben a hadsereg mintegy 90%-a a társadalom legszegényebb rétegeiből került ki, olyannyira, hogy jó 60%-uknak földje sem volt, tehát nem a farmerek alkották a bázisát.

Ezt a fegyelmezetlen, megfelelő felszerelés, muníció nélküli sereget kellett kiképezni. Ebben G. Washington mellett, az 1778 februárjában Valley Forge-ba érkező von Steuben porosz kapitánynak voltak érdemei, aki európai mintájú kiképzést nyújtott a seregnek. A korszak nagy katonai zsenije, II. Frigyes porosz király maga küldte a kiváló porosz tisztet Amerikába.

Ami a milíciát illeti, bár bizonytalan volt a harci értéke, de számos pozitívummal is bírt, (létszáma 1777-ben kb. 43 ezer fő volt).

A franciák és indiánok elleni harc során katonai tapasztalatokra tettek szert, jól tudtak bánni a muskétákkal, volt egy sajátos tüzfegyverük = rifle (huzagolt csövű

vadászfegyver), amivel háromszor olyan távolságra lehetett találatbiztosan lőni, mint az angol muskétákkal.

Szemben az angolokkal, akik a hagyományos, zárt egységekre tagolódó vonalharcazatot alkalmazták, gyakorta alkalmazták az indián harcmódot (váratlan rajtaütések, gerillataktika). Ez az ellenség felmorzsolására kiválóan alkalmas volt.

Az 1777-es év katonai hadműveleteinek következményei:

1. A II. Kontinentális Kongresszus Philadelphia elfoglalása következtében Yorkba helyezte át székhelyét, ahol elfogadták a Konföderációs Cikkelyeket (1777. nov. 15.), amit a tagállamoknak küldtek tovább megvitatásra, hiszen csak a tagállamok teljes egyetértésével léphetett életbe. Ez a dokumentum egy védelmi jellegű, a tagállamok nagyfokú önállóságát fenntartó konföderáció létrehozása mellett döntött (tartalmát lásd a kiadott anyagban). Ratifikációja Maryland egyetértésének megszerzésével csupán 1781. III. 1-én lépett hatályba.

2. Diplomáciai következményei

A II. Kontinentális Kongresszus már 1775-ben életre hívta a Titkos Levelezési Bizottságot, vezetője B. Franklin volt, tagja volt Arthur Lee, Silas Deane, John Jay - ő lesz az USA első főbírója, a Legfelsőbb Bíróság első elnöke (1789-1795).

1775-1776-ban fegyverüzletet írtak alá Párizsban, Franciaországtól és Spanyolországtól segílyt szereztek, és a hollandoktól mintegy 1,8 millió dolláros kölcsönt.

Franciaországgal 1778. II. 6-án barátsági és kereskedelmi, továbbá katonai egyezményt írtak alá. Ennek tartalma a következő:

1. Franciaország elismeri az Amerikai Egyesült Államokat, mint szuverén államot.
2. Az egymással folytatott kereskedelemben a legnagyobb kedvezmény elvét érvényesítik.
3. Franciaország az USA-t a teljes függetlensége kivívásáig mind pénzügyileg, mind katonailag támogatja (flotta és szárazföldi haderő).
4. Felhatalmazza Franciaország a fiatal államot, hogy háború során megszerezze Kanadát, a Bermuda-szigeteket, tehát a francia korona ezen területekre vonatkozó jogigényéről lemond.
5. Cserébe az USA támogatja a francia gyarmati igényeket a Karib-tenger térségében található, angol kézen levő szigetekre (főleg a Kis-Antillákról van szó).

Nagy-Britannia külpolitikai elszigeteltsége szempontjából döntő fontosságú tény, hogy francia-spanyol titkos egyezmény jött létre (aranjuezi konvenció, 1779. IV. 12.). Az angolelleses egyezményben nincs utalás az USA függetlenségére, mivel a spanyolok nem akartak az amerikaiakkal formális egyezményt kötni, saját

amerikai területeiket féltették egy megerősödő, új államtól.

Spanyolország céljai: Gibraltár visszaszerzése, Florida és Menorca visszavétele. Nagyon fontos, hogy az egyezményben Franciaország kötelezte magát, hogy addig nem köt békeszerződést Nagy-Britanniával, amíg Gibraltár nem kerül vissza Spanyolországához.

1780-ban belépett a háborúba Hollandia is, aki már 1782-ben elismerte az USA függetlenségét.

II. Katalin orosz cárnő kezdeményezésére 1780-ban létrejött a Fegyveres Semlegesség Ligája. Az angolelleses szövetségnek tagja volt: Svédország, Dánia, Norvégia, Poroszország és Portugália.

Ennek nagyon fontos katonai következményei vannak:

- Nagy-Britanniának meg kell osztani katonai erejét.
- Elveszítette flottafölényét az Atlanti-óceán térségében, mivel a francia-spanyol-holland flotta együttesen 146 sorhajóval bírt, szemben az angol flotta teljes hadereje 94 sorhajó volt
- Ez azzal a következménnyel járt, hogy Saratoga után hiába ismerte fel az angol hadvezetés, hogy az amerikai kikötők blokádja elengedhetetlen feltétele a győzelemnek, a spanyol és francia flotta támadása miatt ezt már nem tudta végrehajtani.

A háború II. szakasza (1778-1781)

Az amerikai-francia egyezmény katonai következményeképpen, New York visszafoglalására terveztek közös hadműveletet 1778-ban. Miután az angol hadvezetésnek tudomására jutott, hogy a francia flotta 1778 áprilisában Comte d'Estaing admirális vezetésével elindult Toulonból, minden angol katonai erőt New York védelmére összpontosítottak (ez azt jelentette, hogy az új főparancsnok, H. Clinton kiűrtette Philadelpiát és ezeket az angol erőket is New Yorkba vonta vissza (1778. VI. 18.).)

De: a közös francia-kontinentális hadművelet nem sikerült egy megdöbbentő tény miatt, ui. a francia flotta mélymerülésű hajói nem tudtak New York homokpadjainál kikötni. Comte d'Estaing ebben a helyzetben Newport elfoglalására indult, de ezt pedig egy két napig tomboló vihar gátolta meg. Az admirális ezek után elhagyta az amerikai partokat és a Kis-Antillákra indult (1778. nov. 4.).

Az angol hadvezetés 1778. év II. felében úgy döntött, hogy a hadműveleteket áthelyezi a déli államokba, és Georgia irányából őrli fel az amerikai erőket. Az angolok az ültetvényesekre számítottak, tehát a loyalisták katonai-politikai támogatásával akarták kieroszakolni a győzelmet.

Tehát koncepciójuk azon a felismerésen alapult, hogy Anglia nem bír olyan hatalmas szárazföldi haderővel, hogy az elfoglalt területeket meg is tudja tartani. Így ez csak a loyalisták támogatásával lehetséges. De: túlbecsülték a loyalisták számát és katonai erejét is. Egyébként meg kell jegyezni, hogy Nagy-Britannia ilyen hatalmas expedíciós haderőt partraszállással egyetemben legközelebb csak 1942-ben (afrikai hadműveletek) fog bevezetni.

Hadműveletek a déli államok területén

1. Az angolok elfoglalják Savannaht (1778. dec. 30.) és Fort Augustát (1779. I. 29.).
2. Charleston elfoglalása, a város amerikai helyőrségének parancsnoka, egyben az összes déli kontinentális haderő parancsnoka, Benjamin Lincoln kapitulál, 6000 amerikai katona fogságba esett (1780. V. 12.).
3. Cornwallis tábornokot 29 ezer katonával Clinton támogatására vezénylik és ennek következtében Georgia után a Camdennél elszenvedett amerikai vereség hatására (az új főparancsnok H. Gates 1780. augusztus 16-án kapott ki) Dél-Carolina is angol kézre került.

G. Washington ekkor Nathanael Greent nevezte ki a Delaware és Georgia közötti Kontinentális Hadsereg főparancsnokává.

Ő, új katonai taktikához folyamadt, három oszlopra osztotta fel a haderejét és úgy döntött, hogy Cornwallis jobb- és balszárnyát semmisíti meg először, külön-külön.

1781. I. 17-én Cowpensnél Dan Morgan megsemmisítette Cornwallis könnyűlovasságát, amit Tarleton vezetett.

Greene viszont kerülte Cornwallis főerejével való ütközetet és átkelt a Dan Riveren Virginiába. Kihasználta, hogy Cornwallis utánpótlási problémái miatt Wilmingtonba vonult vissza, váratlanul visszatért Dél-Carolinába és megkezdte az angol helyőrségek és a loyalista haderők felszámolását. Az angol hadvezetés kudarcot szenvedett, hiszen Savannah és Charleston kivételével mindent elveszítettek.

H. Clinton utasítására Cornwallis seregével Petersburgba vonult vissza és a York folyó torkolatánál (Yorktownnál) bázist kellett kiépítenie az angol flotta számára az angol utánpótlás fogadására. Mivel G. Washington és 5000 főnyi francia szárazföldi haderő (Newportból érkezett) Rochambeau vezetésével New York közelében egyesült, az angolok meg voltak győződve, hogy francia-amerikai erők New York elfoglalását tervezik. Így a New Yorkban állomásozó angol haderőt nem merték elvezényelni délre.

Azonban az angol hadvezetés részéről ez nagy balfogás volt, mivel a közös amerikai-francia hadműveletet Yorktown ellen tervezték.

- A francia flotta De Grasse admirális vezetésével 1781. aug. 30-án Yorktown alá érkezett, vereséget mért az angol flottára szept. 5-én és lezárta a tenger felől a kikötőt.

- G. Washington 11 ezer katonával és a franciák 7800 katonával (La Fayette és Rochambeau) 1781. szept. 28-án a szárazföld felől körülvették Yorktownt.

1781. X. 17-19.: 8000 angol katona kapitulált, a háború gyakorlatilag ezzel véget is ért.

- Az angol miniszterelnök, Lord North lemondott (1782. III. 20-án) és Rockingham aláírta az előzetes fegyverszünetet (1782. nov. 30.), az angolok kiűritették az

utolsó erősségét is, ami még a kezükben volt Amerikában, Charlestont.

A háborút lezáró Versailles-i békeszerződések (1783. szept. 3.)

1. Angol-amerikai szerződés

- a. Nagy-Britannia elismerte a 13 angol gyarmat függetlenségét, a szuverén USA létrejöttét.
- b. Megállapították a határait az új államnak:
 - északon a Nagy-tavak
 - Nyugaton a Mississippi-folyó
 - Délen a 31° szélességi kör, mivel Spanyolország visszakapta Floridát.
- c. USA tonhalhalászati jogot kapott New-Foundland halászati vizein.
- d. Szabad hajózás és kereskedelem joga a Mississippin.
- e. USA kötelezettséget vállalt, hogy kárpótolja a loyalistákat.
- f. Nagy-Britannia jogot nyert arra, hogy az amerikai állampolgároktól (farmerektől) behajtsa a magánadósságokat.

Az USA küldöttségének tagjai a béketárgyalásokon

- Samuel Adams
- Thomas Jefferson
- John Jay
- Benjamin Franklin, aki a tárgyalóküldöttség vezetője volt.

Spanyolország nem kapta meg Gibraltárt, de Floridát és Menorcát igen.

Franciaország a Kis-Antillák szigetcsoporton három szigetet kapott az angoloktól.

-